

РОЗМОВА ПРО КООПЕРАТИВИ.

VIII.

Друга моральна заповідь це **льояльність до кооперативів.** Льояльність може бути дво-яка: добровільна або приму-сова.

Добровільна льояльність є тоді і там, де є свідомий еле-мент, як, наприклад, по деяких центрах, де товариші мають свої приміщення і добру ор-ганізацію.

Примусова, — яка завжди певніша, в кожному случаю — є тоді, коли кожний, хто хоче бути членом кооперативу, під-писує "завдані контракт". Тоді чоловік раз підписав і знає, що має брати в коопера-тиві все, що йому до хати потрібне, зафінансованих таких товаришів, яких кооператива не має.

Не зашкодить подати в цім місці візір такого контракту, з головними точками для обох сторін, тоб-то для кооперати-вів і члена.

Кооператива є тіло збірне, яке репрезентує всіх членів через свій заряд.

Угода

між Кооперативною Спілкою "Злука" (назву подаємо тільки для прикладу) з неограниче-ною порукою, з одної сторони, а... (тут подається імя і назвико та адресу члена) як членом, з другої сторони, зро-блена в дуплікаті дня... 192... в місцевості... Ця угода свідчить, як слідує:

Кооперативна Спілка "Злу-ка" з неограниченою порукою, з осідком в... має на цілі закуповувати всі такі товари, які звичайно зна-ходяться в склепі мішаних то-варів, та постачати їх підписа-ному по такій ціні, яку озна-чить правний Заряд Спілки кожного часу, відповідно до рішень більшости шероців — членів на загальних зборах.

Ціль Кооперативу і головне завдання її Заряду є старатися набувати потрібні членам такі товари, які знаходяться звичайно в подібних до Спілки торговельних підприємствах, по можливо найтаній ціні, у гуртових складах і фабриках та постачати її товари членам по ціні, яка має включати ціну закупки та додані до неї кошти провадження Кооперативу, як це належить Заряд після ухва-ли річних чи перших загаль-них зборів. Та ціна не сміє ви-носити більше, як... процент доданий до першої ціни закупки.

Спілка намічає вести свій ін-терес розумно і ошадно та по-стачати членам добрі товари такого роду, які звичайно про-даються в подібних до Спілки торговельних підприємствах.

Спілка зобов'язується вести точно всі потрібні рахунки, так відносно цілого підприємства, як і відносно підписаного чле-

на на те, щоби при кінці ро-ку, по відтягненню всіх коштів ведення Спілки, як заплачення всіх довших належностей, зв'язаних з діловодством Спіл-ки (за товари, платню робітни-кам, таксі, асесурацію, світло, опал, та всі інші потрібні в та-кій Спілці кошти), а також по відтягненню 10 процент на ре-зервовий фонд, який є предви-дженний статутом Спілки, мож-на було точно обчислити оста-влю надвижку, якщо вона бу-де, і виплатити з нью вище на-званому членові назад таку са-му, яка йому належатиметься відповідно до суми його обо-роту.

Підписаний... зі своєї сторони годиться стати членом Спілки та заку-пувати... шерів по... доларів кожний, щоб Спілка мала оборотовий фонд і, коли вже Спілка відкриє своє під-приємство, зобов'язується ку-пувати всі товари, потрібні в його хаті, а іменю: гресерії, о-дежу, обуву, кухонне начиння, (можна додати вугілля, дрова і інші товари, що будуть в склепі Спілки) тільки від Кооперативної Спілки "Злука", по таких цінах, які Заряд Спілки назначить на припоручення за-гальних зборів на протяз... літ, з тим виразним за-стереженням, що коли-б бажано підписаним членом дано-го товару не було в склепі Спілки, підписаний може ку-пувати його в другім місці.

Підписаний зобов'язується давати свої замовлення на та-кі товари, які вимагають дов-шого часу на спровадження їх, або які корисніше спроваджу-вати гуртово — вагонами — як, наприклад, овочі, опал і т. д. вчасніше, щоб Спілка могла на час такі товари замовити.

Підписаний зобов'язується кожнораз замовлений ним товар, як що він не зпівсований або не невідповідний, забрати і заплатити за него умовлену ціну та виповнити інші умови складені з Зарядом Спілки.

Підписаний оцим годиться, що на випадок зломання ним цієї угоди, яка обов'язує в його імені всіх членів його фа-мільї, заплатити кару... доларів, а на випадок судової скарги і судові кошти без даль-шого апелю (Тут можна ви-значити кару і на втрату шерів в Спілці, якщо збори Спілки так постановлять).

Обі сторони зобов'язуються взаємно у всіх своїх зносинах уживати як найбільшого роз-судку та доброї волі, словом кооперувати під кожним зглядом так, як це повинні робити правдиві кооператори.

В доказ цього обі сторони підписали оцю угоду в присут-ності підписаних свідків.

За Кооперативну Спілку "Злука"

Голова.

СТАН НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ В ЮГОСЛАВІЇ.

З 13 мільонів населення Юго-славії більше половини нале-жить до не-Сербів. Владу три-має в своїх руках сербська буржуазія, що через свою партію радикалів й через сво-го агента Пашіча переводить послідовну і нещадну диктату-ру сербських націоналістів, ко-роля і воєнної ватаги, відомої під назвою "Біла Рука". Всі інші національні меншости сто-яють в національній неволі у сербській буржуазії. Але не всі поцвонені є на ділі націо-нальні меншости. Сербів є ко-ло чотирох до половини міль-онів, Хорватів стільки-ж, Сло-венів мільон, решта Німці, Ма-кедонці то що. Між іншим в Югославії є також біля 70,000 Українців, що колись пересели-лися з Галичини й Підкарпат-ської України.

Отже говорити про "націо-нальні меншости" в точнім зна-чінню цього слова можна хіба тільки про Німців, Мадяр і А-українців. Шо-ж тинуться ін-ших національних груп, то во-ни не є меншости, а на своїй те-риторії навіть становлять вели-чезну і виключно більшість.

Безумовно Боснійці почува-ють себе мабуть більше — Хор-ватами, ніж Сербами, Черно-горці нічого не хочуть чути про Сербію, Словенці мовою зовсім окремих наріч, в той час коли Хорвати говорять майже тією мовою, що й Сер-би, тільки живляють ишого письма. Македонці здебільшо-го в розумінню народности — Болгари, але політично в них панує тверда тенденція істнува-ти окремо й створити Македо-нію в спілці з іншими держа-вами Балканського півострова.

Ось чому, коли ми говоримо про національні меншости, то виключаємо Хорватів, Словен-ців і Македонців з числа тих меншостей, бо ті наші уявля-ють собою величезну більшість на своїй території.

Ми говоримо тут головним чином про Мадярів, Німців та Італійців і Українців. Останні не мають ніякої політичної си-ли. Є кілька своїх шкіл, є кіль-ка своїх просвіт. От і все. Го-ловні діячі серед них — це По-пич.

Секретар.

Свідок для Спілки.

Член-шеровець.

Свідок для члена.

Розуміється, це є тільки ві-рещ контракту і кожна коопе-ратива, що організується, мо-же собі його змінити відповід-но до своїх потреб і вимог. Він може бути в якій будь мо-ві — українській чи англій-ській.

(Далі буде.)

Італійці, що становлять ве-лику міську буржуазію по при-бережних містах Хорватчини, в Далматії, з причини лагід-ної політики Білгороду до Му-соліні, не є об'єктом переслі-дування, тим більше, що спеку-лянтів, купців та банкірів не дошкулиш ніяким пересліду-ванням школи. Отже і італій-ського питання в Югославії по-кищо не істнує.

В південній провінції в Ко-сові живуть Албанці. Ці ведуть з Сербами невпинну війну. Во-ни, Албанці, складають біль-шість на цій території, їх є до 90 процент всього населення. Сербія вважає Албанців за Сербів. Албанці малогромотні. Вся боротьба ведеться тут принципово: вигнати Сербів і прилучитися до Албанії. Тепер Ахмед Бей Зогу, що прийшов на чолі врангелівських та серб-ських військ до Албанії, прого-лосив республіку, оперши її на сербські королівські баге-ти. Зрозуміло, що він не є при-хильник повстанчої боротьби в Косові; бо в тім і полягає суть сербської інтервенції, щоб купити у Зогу спокій в Косові. Але не дивлячись на те все, албанський рух ніколи не при-пиниться і комітет Косова далі керує повстанчою роботою четників качаків, як вони тут називаються.

Далі Угорці та Німці.

Пашіч видав розпоряджен-ня, яким знизив весь культур-ну роботу Угорців і Німців. Це штовхнуло їх наливо і вони по-дали свої голос за визнання мандатів Радіча, провідника Се-лянської хорватської партії. Оцей перехід Німців та Угор-ців до опозиції був причиною того, що посла д-ра Крафта ра-дикали сербські побили так, що його привезли до шпита-лю.

Німців в Югославії є около 700,000. Вони живуть переваж-но в Воеводині, тоб-то в ко-лишнім угорським Банаті. Ча-стину оселилась в Словенії. Німці перейшли сюди з Бава-рії, з Ельзасу та Лютарингії, ще в 17. столітті, коли Ав-стрія хотіла залюднити яки-мись хліборобами відібрану від Турків країну. Доля цього населення була така сама, як і всіх інших національностей в старій Угорщині: інтеліген-ція і середня класа та ділічі цілком омадірились. Німецькі селяне залишили самі на при-зволяще. Але тому, що в Угор-щині грамотність була дуже слабка, то вони, хоча й бу-ли добрими господарями, ско-ро обернулися в темну масу. Є-дине, що лишилось від них як-же Німців, це хіба те, що вони добре обрабляли землю, кра-ще як місцеве населення.

Коли Банат опинився під владою Сербії, то серед місце-

Піджени його, брате!... Хіба стомлений? — Добре кажеш, пане. Конина стомлена. Тому, що — тільки подумай — від самого ранку працюю. Власне він і я. Послабти ми... Піджени можу... Чому-ж би ні? Тільки знаєш, як я його, наприклад, два-три рази чвяхну по хребті, то він подумав собі про мене, свого па-на: ти нечесний чоловік... Батоюг бити вмієш, але дати вісва не хочеш. Хоч воно німа худо-бина, але розуміє все... Як наш земляк... Візник бачив, що в повозці сидить простий чоловік; по привичці називав його паном, як всіх своїх гостей і казав йому "ти". А Андреев, щоби скоротити час, балакав з дідузем. — Так він голодує в тебе? — Та голодує... Як тільки доведу тебе, то може назад когось відвезу... Потім будемо їсти. — Ах, ти поганий!... Хочеш, з'їмо ту біду разом? Добре? Я потребую швидче їхати, а твій Сивий потребує вісва... Правда, кінь зветься Сивий? — Правда... Сивий! — дивувався візник. — Ну, бачиш!... Зробимо ось що: дамо Си-вому тригривенник на овес... З умовою... До-бре? Як буде бити, додам три гривенники на овес. Ну, скажи йому... Хочє? — Можливо... На торговлі розуміється теж. Ну, Сивий! Но! Н-но! Вісва відстанеш... Н-но, сукни сину!... Рушайся! Кінь підскачів, і як-би розумів обіцянку, а власне велику і близьку порцію вісва, почала-лак швидче. Дорога була ще далека, аж за ліхтарнею. Півтора верстви. В інше місце Андреев йшов пішки, — любив навіть багато ходити, але тепер хотів як найшвидше дістатися на місце

3 поля науки і техніки

ЕЛЕКТРИЗОВАНА РІЛЯ.

В пошукуванні за средствами, які мають піднести вро-жайність рілі, дійшли учені а-грономи до винаходу, що по-біч звичайних і штучних по-гноїв дуже пожиточною для рілі електрика. Досі поробле-но вже в різних краях основні проби з діланням електричної струї на врожайність рілі і стверджено великий успіх за-стосовання електрики в новій службі чоловікові.

Досвіди роблено і по елек-тро-хемічних робітнях і таки на практиці, себ-то на рілі. В однім і другім случаю успіхи були несподівано добрі. Ріля електризується при помочі е-лектрозводів з воздуха, знач-ить, притягається при помочі металевих прутів електрику з атмосфери і тонкими прово-дами розспроваджується її по всій рілі.

Такі спроби виконав між ін-шими один французький агро-ном під Парижем. Він наелек-тризував кілька моргів свого поля і дочекався прекрасних живів. Показалося, що поле трикратно так зародило, як звичайно, Бараболі досі до-величини людської голови, морква до 50—70 центиметрів, так само буряки і інша огоро-довина. Електрика ділає ще крім цього на прискорення живів, які відбуваються на три тяжкі вчасніше. Електрика збільшила силу кільчення зер-на, зріст гону і нищить шкідли-вік зерна, як сніть, плісня, чер-ваки і т. п.

Крім досвідів з електрикою пороблено ще інші спроби скріплення родючости зерна. Його купують перед посівом в розтворі манганової соли і так спроторане зерно дає три-кратно кращий врожай понад нормальний.

Археологічні роз-копани.

В днях 22—23 березня ц. р. Чернігівський державний му-зей перевів археологічне об-

ністер скарбу Грабеки.

Політика польського уряду на українських землях йде під гаслом: "Держать і не пущать! Взять за морду!". Якраз перед роком в тому самому часі від-бувся масовий перегляд укра-їнських сил на Волині, Підля-шшу і Подіссю. З дня 31. бе-резня на 1-го квітня ц. р. знову відбувся такий перегляд. На самій Волині арештовано тис-ячі людей. Дійсною причиною тих масових арештів був масовий рух української людности при складанні декларацій за українською школою. Україн-ська людность зложила понад пів мільона декларацій. І те-пер за цей масовий відрух ви-

слідкування села Шестовиці й розкопав там дві могилы ("кургани"). Обслідування виявлено за-гальний тип сіверанського по-ганського городища й знайде-но чимало ріжних цікавих старовинних річей.

Особливо багатий матеріал розкопано в могилі ч. 2, де на глибині до 2 метрів знайдено славянське погребовище — багаття до 10—15 см. завдов-жки й силу ріжних мідяних і дрібних срібляних річей, оздоблен, решти посуду то-що.

Ці розкопани викривають картину віком своєрідних у-явленн про старовинне життя наших предків-славян аж до того, як вони прийняли христі-анство.

Державний музей порушив клопотання перед Губоліто-світою про асигнування спеці-альних коштів на те, щоб роз-копки ці провадити надалі.

ПІРАМІДИ ПІД ВОДОЮ.

Останніми часами археологіи знайшли під водами Ніло в Є-гипті величезні піраміди. Пер-ші спроби дослідили їх не ма-ли успіху, бо вода проходила криві шліни й заливала під-земні ходи. Тепер-же, завдяки при стосованню помп, ці ходи звільнили від води. Дослідження передовитиметься під керівництвом археоло-га, Лідго. Піраміди ці збудова-ні були приблизно 4,000 літ то-му за часів фараона Рамзеса II. Пірки що в цих пірамідах знай-дено домовні фараонів, май-же зовсім цілі, усні річи хат-нього вжитку, ваз і золота то-що.

ВІНАХІД ВАЖЛИВИЙ ДЛЯ СЕЛЯН.

Інженір Брусилівський збу-дував нову віялку — сорторву-ку, яку рухає не якийсь двигун, а вага самого зерна.

Віялку цю легко розкласти на окремі частини й вона дає велику продуктивність.

користання ухваленних сойом законів бачимо масові арешти. При цьому не робилось жадних ріжниць, від попа до хлопа й робітника, без партійних ріж-ниць всіх українських освітніх діячів арештовано. Людность повірила в ухваленні сойом за-копи. Практика показала, що сойом одно, уряд друге, а всемо-гутній шкідливий інспектор я-ким керує Прушинський, третє. Цей третій є на місці і для нас найважливіший. Уряд мовчить в цій справі. Доліна робить що хоче гора, а гора мовчить, коли це для неї вигідно, а відпиря-ється долини, якщо це, що ро-бить долину, для гори не вигід-не".

ЦІНА КРОВИ (ПОВІСТЬ.)

Переклав М. ІРЧАН.

(Продовження.)

Тоді його нова господиня, бувша губерна-торка Клявдія Георгіївна приходила до нього, сідала на постіль і довог балакала. Розказувала йому дещо зі свогого далекого минулого, щось веселе, ніжне, або забавне. Раз про то, як її жених, штабовий офіцер і буду-чий губернатор, таємно викарв її від титки в якої вона жила, як оженився з нею; другий раз про архієрея, що колись сказав її, як вона була вже губернаторкою: "як-би ми ваша ексцелен-ція залишилися тільки двоє, йй богу дуже ра-до затанцював-би з вами полонеза"; іншим раз-ом про, свогого батька-декабриста, або про поета Некрасова, якого особисто знала... Про багато ще могла розповісти...

І ці такі нічні розмови заспокоювали Солом-ка, а рано зникали його неспокійні сподіван-ня. Найсильніші вервові корчі, коли видавало-ся, що Соломко їре, були в той день, як прий-шов лист від арештованої Фені з тюрми. Пові-домляла його, що випадково арештована, що за декілька днів її звільнять, та що не забрали ані одної книжки, ні листа. Соломко не пові-рив.

А як за чотири дні Феня була справді звіль-нена і прийшла як давніше, струнка, гнучка і

повна життя, — він скочив з постелі, в постіпу всунув праву руку в лівий рукав блузи і кидав-ся як опарений. Легко закружляла його голова, не іє слабости, але іє нежданної радости.

— Ну, розкажи Феню швидче, що з вами було?..

— Мусите розказати ви... Що є з вами? — Зі мною — нічого. Власне, хорий. Прот-удився. Не знаю... Бачите... я... я злякався вашого листа... Так...

— Боже! Я-ж писала, що нема ніякої небез-пеки, а він злякався!

— Так, я знаю... Але я не вірив... Тому, то-му, що...

— Чому? — Тому Феню... Я... я надто звязаний з ва-ми... Ні. Шо-сь більше, як... Ах, як-би ви знали! Тому, що... кохаю вас Феню, дуже — дуже ко-хаю!.. Дорога мою Феню!..

— Подала йому руки і радісно відповіла: — Ну, але-ж... і я кохаю вас...

— Мене? Хорого? Розбитого? Поганого? — Ну, розуміється! Поганого і рівночасно дурньногого, що таївся перед мною і нічого не добачував...

Соломко випрямився, раптово обняв Феню і хутко поцілував. І не відиривачи своїх тон-ких, слабих рук, довог держав її в своїх обня-тках.

І не знав, чи це сон, чи дійсність?

IX.

Довгими-предовгими вулицями їхав на най-нятій повозці Андреев. Потрібно було їхати як найшвидше, а сиренка конячка ледво воло-чила ногами.

— Піджени його, брате!... Хіба стомлений? — Добре кажеш, пане. Конина стомлена. Тому, що — тільки подумай — від самого ранку працюю. Власне він і я. Послабти ми... Піджени можу... Чому-ж би ні? Тільки знаєш, як я його, наприклад, два-три рази чвяхну по хребті, то він подумав собі про мене, свого па-на: ти нечесний чоловік... Батоюг бити вмієш, але дати вісва не хочеш. Хоч воно німа худо-бина, але розуміє все... Як наш земляк... Візник бачив, що в повозці сидить простий чоловік; по привичці називав його паном, як всіх своїх гостей і казав йому "ти". А Андреев, щоби скоротити час, балакав з дідузем. — Так він голодує в тебе? — Та голодує... Як тільки доведу тебе, то може назад когось відвезу... Потім будемо їсти. — Ах, ти поганий!... Хочеш, з'їмо ту біду разом? Добре? Я потребую швидче їхати, а твій Сивий потребує вісва... Правда, кінь зветься Сивий? — Правда... Сивий! — дивувався візник. — Ну, бачиш!... Зробимо ось що: дамо Си-вому тригривенник на овес... З умовою... До-бре? Як буде бити, додам три гривенники на овес. Ну, скажи йому... Хочє? — Можливо... На торговлі розуміється теж. Ну, Сивий! Но! Н-но! Вісва відстанеш... Н-но, сукни сину!... Рушайся! Кінь підскачів, і як-би розумів обіцянку, а власне велику і близьку порцію вісва, почала-лак швидче. Дорога була ще далека, аж за ліхтарнею. Півтора верстви. В інше місце Андреев йшов пішки, — любив навіть багато ходити, але тепер хотів як найшвидше дістатися на місце

назначене Барвіновим.

Осній і зима поволі минули в очікуванні сьогодняшного дня.

Розуміється, аж сьогодня ранком одержав Андреев листа, що для нехтаемничного було звичайним, а для Андреева дуже важним.

Барвінов написав декілька рядків: — "Одяг, який ви замовили собі, є цілком готовий. Можете забрати собі його. Поручаю ласкавий памяти. А. Петрів. Краще пізно, як ніколи..."

І тільки останнє речення було для Андрее-ва загадкою. Все інше: про замовлення одя-гу, підпис Петрова, було ясне, давніше умовле-не, на випадок надзвичайної зустрічі. Означає воно: "я відкрити провокатора, моя місія в охр-анці закінчена".

Але що означають слова: "Краще пізно, як ніколи?"

Не міг пояснити собі.

І поки коник воліка довгими і кривими ву-лицями, зловж безконечних плотів, складів і крамниць, Андреев, який вже за годину довида-ється правду від Барвінова, хотів відгадати її.

Чому пізно?.. Певно тому, що провокатор зруйнувавши організацію, який забрав останні сили, вивіх кудись, де з нелегальних організа-цій не залишилось й сліду і де не було кого зра-джувати?.. Але-ж ніхто з членів комітету не вивіхав?

(Далі буде.)

Не забувайте про пресовий фонд одинокої української робітничої газети в Канаді — "Українських Робітничих Вістей"!

ЧИ ВИ ВЖЕ МАСТЕ найновішу книжку відомого пролетарського письменни-ка М. ІРЧАНА КАРПАТСЬКА НІЧ

що недавно вишла з друку? Якщо немає її у вас, або ви знаєте, то поспішайте купити, а будете мати корисну книжку в хаті. Не тратьте вона вартости навіть тоді, як ви не-речитаете її. Це довга повість з воєнних часів в Галичині і з життя робітництва в Америці. Коли читаєте, то не можете так довог відірватися від книжки, доки не речитаете до кінца. Письменик М. Ірчан сам пере-живав війну і вірно описує всі ті стравні події в старому краю. Читачи "Карпатська ніч" ви рівночасно багато вчитесь і то в найбільш приступний спосіб, бо ця книжка написана незвичайно зрозумілою мовою. На-друкована вона на найкращому папері, окладника з артистич-ним малюнком в двох кольорах. КУПИТЬ, А НІКОЛИ НЕ ПО-ЖАЛІТЕ! РОЗПОВСІДНОЮ-ТЕ СКРІЗЬ ЦЮ КНИЖКУ.

Вислідуйте книжки за по-передним надісланням грошей. ЦІНА 50 ЦЕНТІВ ЗА КНИЖКУ. Замовлення з гришми посилат-и на таку адресу: Ukrainian Labor News Cor. Pritchard & McGregor Winnipeg, Man.